

PRÓBA OKREŚLENIA STATUSU NIEKTÓRYCH STANOWISK WICIOKRZEWU POMORSKIEGO (*LONICERA PERICLYMENUM* L.) W POLSCE

Władysław Danielewicz✉, Konrad Świtalski

Katedra Botaniki Leśnej, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
ul. Wojska Polskiego 71D, 60-625 Poznań

ABSTRAKT

Wiciokrzew pomorski jest w Polsce przedstawicielem holarktycznego elementu geograficznego o subatlantyckim typie rozmieszczenia. Największe zagęszczenie naturalnych stanowisk tego gatunku znajduje się na obszarze Pobrzeża Szczecińskiego. Był on wykazywany z licznym miejsc na Dolnym Śląsku. Na Ziemi Lubuskiej oraz w Wielkopolsce, a także w innych, centralnych i wschodnich rejonach kraju występuje dość rzadko. Ze względu na znaczne oddalenie od głównego, północno-zachodniego ośrodka omawianego gatunku oraz popularność w uprawie, naturalność przynajmniej niektórych jego stanowisk może budzić wątpliwości. Celem tej pracy jest próba określenia statusu *Lonicera periclymenum* na znanych autorom 31 leśnych stanowiskach omawianego pnącza w zachodniej i środkowej Polsce. Na podstawie analizy takich cech, jak: wielkość i położenie stanowiska w stosunku do granicy lasu i dróg, charakter zbiorowiska roślinnego, udział gatunków obcych oraz bliskość potencjalnych miejsc uprawy ustalono, że we wszystkich badanych miejscach wiciokrzew pomorski pojawił się najprawdopodobniej wtórnie, dzięki bezpośrednim lub pośrednim działaniom człowieka. Istnieje przypuszczenie, że także inne stanowiska uważane dotąd za naturalne mają charakter antropogeniczny.

Słowa kluczowe: *Lonicera periclymenum*, chorologia, Polska, środowisko leśne, stanowiska antropogeniczne

WSTĘP I CEL PRACY

Wiciokrzew pomorski (*Lonicera periclymenum* L.) jest w Polsce przedstawicielem holarktycznego elementu geograficznego o subatlantyckim typie rozmieszczenia (Zajac i Zajac, 2009). Główny ośrodek jego występowania, o największym zagęszczeniu stanowisk, znajduje się u nas na Pomorzu Szczecińskim oraz na obszarze obejmującym pobrzeża Bałtyku (Hantz, 1979; Hantz i Boratyński, 1982; Zajac i Zajac, 2001). Przyjmuje się, że naturalny charakter mają ponadto stanowiska wiciokrzewu na Dolnym

Śląsku (Hantz i Boratyński, 1982; Piękoś-Mirkowa i Mirek, 2003). Na Ziemi Lubuskiej oraz w Wielkopolsce, a także w innych, centralnych i wschodnich rejonach kraju występuje on dość rzadko. Naturalność przynajmniej niektórych stanowisk *L. periclymenum* może budzić wątpliwości ze względu na znaczne oddalenie od głównego, północno-zachodniego ośrodka rozmieszczenia oraz popularność w uprawie na terenie prawie całego kraju i łatwość rozprzestrzeniania się dzięki ornitochorii (Nowiński, 1977). Dlatego nie ma

Badania sfinansowano ze środków wydziałowych na utrzymanie potencjału badawczego.

✉wladyslaw.danielewicz@up.poznanp.pl

pełnej zgodności w traktowaniu ich statusu w opracowaniach różnych autorów (Hantz, 1979; Hantz i Boratyński, 1982; Zając i Zając, 2001; Jackowiak i in., 2007; Seneta i Dolatowski, 2011).

Zjawisko przenikania obcych geograficznie roślin w Polsce z miejsc introdukcji do tzw. wolnej przyrody było wielokrotnie opisywane w literaturze botanicznej, a jego syntetycznym podsumowaniem jest praca Tokarskiej-Guzik i in. (2012). Nie uwzględniono w niej jednak gatunków, które w jednym lub kilku regionach są naturalnymi składnikami flory, a w innych mogą być uważane za obce lub rodzime, w naturalny sposób poszerzające swoje zasięgi. Wśród nich są ważne drzewa leśne, jak świerk pospolity czy buk pospolity albo klon jawor, którego występowanie na stanowiskach o różnej genezie ustalał Boratyński (1979) na podstawie licznych kryteriów, łącznie pozwalających zwiększyć prawdopodobieństwo prawidłowej oceny charakteru tych stanowisk – naturalnego, sztucznego lub wtórnego.

Celem pracy była próba określenia statusu *L. periclymenum* na stanowiskach dyskusyjnych znanych autorom z bezpośrednich obserwacji. Przyjęto założenie, że cechami różniącymi stanowiska antropogeniczne od naturalnych są między innymi: wielkość, oddalenie od strefy granicy lasu oraz od dróg mogących być szlakami przemieszczania się roślin, miejsca uprawy, a także stopień zniekształcenia zbiorowiska leśnego.

METODA

W opracowaniu uwzględniono 31 stanowisk wiciokrzewu pomorskiego znajdujących się w Wielkopolsce, na Ziemi Lubuskiej oraz w województwach opolskim i łódzkim (tab. 1). Wszystkie miejsca były zlokalizowane w środowisku leśnym, ponieważ nie brano pod uwagę takich miejsc, jak parki, małe wyspy leśne czy remizy śródpolne. W 2018 roku badania przeprowadzono na jednym stanowisku koło Zgierza, na trzech stanowiskach w południowej Wielkopolsce, z których dwa opisano w 1998 roku (Danielewicz i Maliński, 1998) oraz na 11 stanowiskach zlokalizowanych na terenie puszczy Zielonka koło Poznania, z których dwa znaleziono w latach 90. ubiegłego stulecia (Danielewicz i Maliński, 1996), a pozostałe – w okresie późniejszym (Danielewicz, 2015–2018,

npbl.). Do charakterystyki innych stanowisk wykorzystano informacje zamieszczone w cytowanych wyżej publikacjach oraz nieopublikowane, własne notatki terenowe. Dwa stanowiska były wcześniej opisywane przez Ferchmina i Pacyniaka (1963; rezerwat „Bytyńskie Brzęki”) oraz Glanca i Nowaczyka (1978; Laski k. Kępna).

Z opisów stanowisk do niniejszej pracy wykorzystano następujące rodzaje informacji:

- A. Wielkość stanowiska: 1 – duże 5 ha i więcej, 2 – średnie 1–5 ha, 3 – małe 0,1 ha do 1 ha, 4 – bardzo małe mniej niż 0,1 ha
- B. Odległość stanowiska od strefy granicy do wnętrza lasu: 1 – więcej niż 100 m, 2 – do 100 m, 3 – strefa graniczna
- C. Odległość stanowiska do najbliższych zabudowań: 1 – 500 m i dalej, 2 – 100–500 m, 3 – do 100 m
- D. Położenie stanowiska w stosunku do dróg migracji antropogenicznej i miejsc porzucania odpadów ogrodowych: 1 – z dala od dróg, 2 – przy drogach rzadko użytkowanych, 3 – przy drogach regularnie użytkowanych, 4 – przy prawdopodobnym miejscu porzucania odpadów ogrodowych, 5 – przy stwierdzonym miejscu porzucania odpadów ogrodowych
- E. Otoczenie zabudowań: 1 – bez zieleni ozdobnej, 2 – z pojedynczymi elementami zieleni ozdobnej, 3 – z wieloma elementami zieleni ozdobnej, 4 – teren z dominacją zieleni ozdobnej (ogrody przydomowe, ogrody działkowe)
- F. Panujący typ zbiorowiska leśnego: 1 – zbiorowiska naturalne (tzn. które odpowiadają wzorcom fitosocjologicznym opisanym przez Matuszkiewicza (2007)) bez śladów degeneracji, 2 – zbiorowiska naturalne zdegenerowane, 3 – leśne zbiorowiska zastępcze
- G. Występowanie geograficznie obcych taksonów drzew i krzewów: 1 – brak, 2 – 1–2, 3 – 3 i więcej.

Liczby w zakresie od 1 do 3 albo do 4 lub 5 posłużyły do oceny statusu stanowisk metodą punktową. Najmniejsza suma punktów – 7 oznaczałaby więc stanowiska naturalne lub upodobnione do naturalnych, a największa – 25 – najprawdopodobniej synantropijne. Wynik bardziej zbliżony do jednej z tych dwóch sum dałby podstawę do określenia wspomnianego statusu stanowisk.

Tabela 1. Stanowiska badawcze
Table 1. Investigated localities

Region	Nazwa Name	Szerokość geograficzna Latitude	Długość geograficzna Longitude	Źródło danych Data source
Pojezierze Gnieźnieńskie	Floryda	52.5404	17.0712	Danielewicz 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Pławno	52.5385	17.0817	Danielewicz 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Kamińsko	52.5302	17.0640	Danielewicz 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Stęszewko	52.5203	17.1659	Danielewicz 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Wronczyn	52.5181	17.1711	Danielewicz 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Wronczynek	52.5177	17.1792	Danielewicz 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Tuczno	52.5093	17.1236	Danielewicz 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Kołata	52.4941	17.2004	Danielewicz 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Jerzykowo	52.4760	17.1921	Danielewicz 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Bugaj	52.4721	17.1607	Danielewicz 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Promno	52.4694	17.2039	Danielewicz 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
Pojezierze Poznańskie	Bytyń	52.4797	16.4833	Danielewicz 2017, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Poznań Kobylepole	52.3953	17.0300	Danielewicz 2017, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Wypalanki	52.3026	16.7349	Danielewicz i Maliński 1996 Danielewicz and Maliński 1996
	Puszczykowo Górne	52.2983	16.8613	Danielewicz i Maliński 1996 Danielewicz and Maliński 1996
	Puszczykowo Dolne	52.2879	16.8699	Danielewicz i Maliński 1996 Danielewicz and Maliński 1996
	Jarosławiec	52.2707	16.7993	Danielewicz i Maliński 1996 Danielewicz and Maliński 1996
Dolina Środkowej Odry	Czerwieńsk	52.0010	15.4193	Danielewicz i Maliński 1998 Danielewicz and Maliński 1998
Wysoczyzna Czerwieńska	Lubiatów	51.9367	15.2342	Danielewicz i Maliński 1998 Danielewicz and Maliński 1998
Wał Zielonogórski	Grabowiec	51.8858	15.3088	Danielewicz i Maliński 1998 Danielewicz and Maliński 1998
Dolina Dolnego Bobru	Broniszów	51.7788	15.4787	Danielewicz i Maliński 1998 Danielewicz and Maliński 1998
	Przyłaski	51.7604	15.4323	Danielewicz i Maliński 1998 Danielewicz and Maliński 1998
Pojezierze Sławskie	Olejnica	51.9594	16.2638	Danielewicz i Maliński 1998 Danielewicz and Maliński 1998
Pradolina Głogowska	Serby	51.6883	16.1199	Danielewicz i Maliński 1998 Danielewicz and Maliński 1998
Wysoczyzna Leszczyńska	Wroniniec	51.6701	16.4362	Świtalski 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Gola Górowska	51.6692	16.4607	Świtalski 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
Wzniesienia Łódzkie	Rosanów	51.9091	19.4100	Danielewicz 2017, mat. niepubl. – unpubl. mat.
Wysoczyzna Kaliska	Siedlec	51.8022	17.1168	Świtalski 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
	Krotoszyn Miejski Bór	51.6746	17.4568	Danielewicz 2018, mat. niepubl. – unpubl. mat.
Wysoczyzna Wieruszowska	Laski	51.2159	18.0123	Danielewicz 2002, mat. niepubl. – unpubl. mat.
Równina Oleśnicka	Unieszów	51.0160	18.1277	Danielewicz i Maliński 1998 Danielewicz and Maliński 1998

WYNIKI

Charakterystykę 31 stanowisk pod względem cech, które mogą wskazywać na ich naturalny lub synantropijny charakter przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Charakterystyka stanowisk
Table 2. Characteristics of localities

Stanowisko Locality	Elementy charakterystyki Characteristic elements						
	A	B	C	D	E	F	G
Floryda	4	3	3	3	4	3	3
Pławno	4	2	2	3	4	3	3
Kamińsko	4	3	3	3	4	3	3
Stęszewko	4	2	3	4	4	3	3
Wronczyn	4	3	2	2	4	3	3
Wronczynek	4	3	2	3	4	3	3
Tuczno	4	3	3	3	4	3	3
Kołata	4	2	2	4	4	3	3
Jerzykowo	4	3	3	4	4	3	3
Bugaj	3	3	2	4	4	3	3
Promno	4	3	2	5	4	3	3
Bytyń	4	3	2	2	3	2	2
Poznań Kobylepole	4	3	2	3	4	2	3
Wypalanki	2	2	2	3	4	2	3
Puszczykowo Górne	3	2	2	3	4	3	2
Puszczykowo Dolne	3	3	2	3	4	3	3
Jarosławiec	4	3	3	3	4	2	3
Czerwieńsk	2	3	2	3	3	2	3
Lubiatów	2	3	1	3	3	2	2
Grabowiec	2	3	2	4	3	3	3
Broniszów	1	3	3	3	3	2	3
Przyłaski	3	3	2	3	3	3	3
Olejnica	4	3	2	5	3	3	3
Serby	3	2	2	5	4	3	3
Wroniniec	2	2	2	4	3	3	3
Gola Górowska	1	3	3	3	2	3	3
Rosanów	4	3	2	3	4	3	3
Siedlec	4	1	2	3	3	2	2
Krotoszyn Miejski Bór	2	2	2	3	3	3	3
Laski	4	3	2	3	3	2	3
Unieszów	2	3	2	3	3	3	3

Pod względem zajmowanej powierzchni wyraźnie przeważają stanowiska bardzo małe, których ogółem jest ponad połowa, a w niektórych regionach, np. na Pojezierzu Gnieźnieńskim w rejonie puszczy Zielonka, wszystkie 11. Około 1/3 miejsc występowania wiciokrzewu pomorskiego to stanowiska średnie i małe, jedynie dwa zajmują areał większy od 5 ha (Broniszów i Gola Górowska).

Prawie wszystkie stanowiska są położone w bliskiej odległości od granicy lasu: 21 z nich zajmuje przestrzeń w samej strefie granicznej, a 8 – w odległości zaledwie 100 m od niej. Swego rodzaju wyjątkiem jest stanowisko Siedlec w południowej Wielkopolsce.

Większość stanowisk znajduje się niedaleko zabudowań, najczęściej osiedlowych na terenach wiejskich, od których dzieli je odległość najwyżej 500 m. Jedynie stanowisko w Lubiatowie jest bardziej odizolowane od ludzkich osad. Wszystkie badane miejsca występowania wiciokrzewu pomorskiego są usytuowane w bliskim sąsiedztwie dróg, którymi mogła się odbywać translokacja tej rośliny. Zwraca uwagę, że aż 2/3 stanowisk zinwentaryzowano w strefie kontaktu z drogami intensywnie użytkowanymi, a prawie 1/3 – w miejscach, gdzie w czasie prac terenowych stwierdzono ślady porzucania śmieci z gospodarstw domowych lub odpadów ogrodowych z widocznymi fragmentami różnych gatunków roślin ozdobnych. Występowanie w takich warunkach zadomowionych niektórych roślin uprawianych w ogrodach, lecz rozrastających się w nich nadmiernie, np. barwinka pospolitego, bodziszka korzeniastego czy różnych odmian kosaćców, upewniało autorów, że wśród zawlekanych w ten sposób gatunków mógł być także wiciokrzew pomorski.

Istotne znaczenie z punktu widzenia poruszanej tu problematyki ma charakter urządzonej zieleni na terenach znajdujących się w pobliżu badanych stanowisk i związana z tym ewentualność „ucieczki” omawianego gatunku z uprawy. Aż w 17 przypadkach wiciokrzew pomorski był notowany w rejonach, gdzie dominującym elementem takiej zieleni są ogrody przydomowe lub działkowe, będące najczęściej charakterystyczną cechą krajobrazu rekreacyjnych obszarów podmiejskich lub położonych w innych okolicach, atrakcyjnych dla rekreacji i wypoczynku. Dobrym przykładem są wszystkie stanowiska w środkowej Wielkopolsce, stwierdzone na Pojezierzu Gnieźnieńskim i Pojezierzu

Poznańskim. W pierwszym z wymienionych regionów są rozmieszczone w rejonie puszczy Zielonka, na obszarze której znajdują się liczne i gęsto zabudowane willowe osiedla mieszkaniowe oraz letniskowe, a także ogródki działkowe. Na Pojezierzu Poznańskim wiciokrzew pomorski jest reprezentowany m.in. w Wielkopolskim Parku Narodowym, który spośród innych tego typu obiektów chronionych w Polsce wyróżnia się wyjątkowo dużym stopniem synantropizacji flory wskutek wnikania do zbiorowisk leśnych gatunków znajdujących się w uprawie ogrodowej na terenie takich miejscowości, jak Puszczykowo czy Mosina. Najważniejsze różnice polegają jedynie na wielkości stanowisk, które są większe w Wielkopolskim Parku Narodowym.

Wśród 31 badanych stanowisk nie było takiego, na którym wiciokrzew pomorski występowałby w naturalnym zbiorowisku leśnym, bez wyraźnych przejawów degeneracji. W 23 miejscach były to fitocenozy przekształcone, które można uznać za leśne zbiorowiska zastępcze, powstałe najczęściej wskutek założenia monokultur sosnowych na siedliskach lasów liściastych i charakteryzujące się heterogenicznym składem gatunkowym runa, z niewielkim udziałem roślin leśnych. Zwykle były to zbiorowiska na siedliskach kwaśnych dąbrów i grądów, nierzadko porolnych, określane nazwą *Pinus sylvestris-Prunus serotina* z panującą czeremchą amerykańską w warstwie krzewów, rzadziej inne typy fitocenoz, jak las z drzewostanem robiniowym *Chelidonio-Robinetum*. W ośmiu miejscach wiciokrzew pomorski był obserwowany w zbiorowiskach naturalnych, noszących ślady degeneracji antropogenicznej. Notowano go w lasach dębowo-grabowych i kwaśnych dąbrowach oraz przesuszonych łęgach jesionowo-olszowych. Najczęstszymi formami ich zniekształcenia były cespityzacja (silne zadarnienie runa), frutycetyzacja (silnie rozwinięta warstwa krzewów) i neofityzacja (występowanie geograficznie obcych gatunków roślin), a miejscami także pinetyzacja wyrażająca się domieszkowym udziałem sosny pospolitej w drzewostanie.

Na wszystkich stanowiskach wiciokrzewu pomorskiego odnotowano obce w Polsce rośliny drzewiaste. Rzadko były to tylko dwa gatunki, a najczęściej trzy i więcej. W niektórych miejscach było ich więcej, np. na jednym z największych stanowisk w Goli Górowskiej aż 17, a niedaleko od niego we Wronińcu – 13.

Pośród nich najczęściej spotykano czeremchę amerykańską (*Prunus serotina*), robinie akacjową (*Robinia pseudoacacia*) i dąb czerwony (*Quercus rubra*), a poza tym – często dziczejące na brzegach lasów – klon jesionolistny (*Acer negundo*), orzech włoski (*Juglans regia*), winobluszcz zaroślowy (*Parthenocissus inserta*), śliwę wiśniową (*Prunus cerasifera*), śnieguliczkę białą (*Symphoricarpos albus*) czy lilak pospolity (*Syringa vulgaris*). Rzadziej notowano kasztanowca białego (*Aesculus hippocastanum*), świdośliwę kłosową (*Amelanchier spicata*), irgę – rozkrzewioną (*Cotoneaster divaricatus*) i błyszczącą (*C. lucidus*), wiciokrzew przewiercień (*Lonicera caprifolium*), mahonię pospolitą (*Mahonia aquifolium*) i tawułę ożankolistną (*Spiraea chamaedrifolia*). W pojedynczych miejscach obserwowano dławisza okrągłolistnego (*Celastrus orbiculatus*) oraz odnawiającego się z nasion świerka sitkajskiego (*Picea sitchensis*). Na uwagę zasługuje największe stanowisko w Goli Górowskiej, gdzie wiciokrzew pomorski tworzy duże płyty z licznymi kwitnącymi pędami wspinającymi się po drzewach i krzewach, na których kwiaty mają bardzo zmienną barwę, od całkowicie białej do ciemnopurpurowej. Rośliny o najciemniejszych kwiatach można uznać za ozdobną odmianę późną omawianego gatunku (*L. periclymenum* 'Serotina'), która należy do dziczejących taksonów obcych (choć nie geograficznie), niespotykanych na jego stanowiskach naturalnych.

Traktując łącznie siedem elementów charakterystyki stanowisk jako postawę do oceny punktowej służącej określeniu ich statusu, należy zauważyć, że żadnemu z 31 miejsc występowania wiciokrzewu pomorskiego nie przyznano najmniejszej (7) ani największej sumy ocen (25). Istotne jest jednak to, że najniższa suma wynosi 16 punktów, natomiast aż 24 stanowiskom przypisano więcej niż 20 punktów. Najradszą oceną był 1 punkt, a najczęstszymi – oceny maksymalne lub zwykle o jeden punkt niższe od maksymalnych.

DYSKUSJA

Podobnie jak w innych florach krajowych, także w polskiej florz naczyniowej istnieją gatunki budzące wątpliwości na temat genezy ich stanowisk naturalnej bądź związanej z działalnością człowieka. Nazywane są taksonami o niepewnym statusie, albowiem istnieją

przypuszczenia, że mogą być antropofitami (Mirek i in., 2002). W ujęciu chorologicznym takich wątpliwości jest więcej. W Atlasie rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce (Zajac i Zajac, 2001) wyróżnia się m.in. takie kategorie oznaczeń stanowisk, jak: nieodróżnicowane stanowisko, stanowisko synantropijne gatunku rodzimego w Polsce, status stanowiska niepewny, sztuczne stanowisko czy stanowisko wątpliwe. Na mapie rozmieszczenia *L. periclymenum* za stanowiska nieodróżnicowane uznano wszystkie miejsca występowania tego gatunku w zachodniej części kraju z wyjątkiem trzech stanowisk o niepewnym statusie, które zlokalizowano w środkowej części Wielkopolski. Jedyne stanowisko uważane w cytowanej pracy za niewątpliwie synantropijne podano z doliny Bugu koło Skrzyszewa według danych Ćwiklińskiego i Głowackiego (2000). Wcześniej podobnie potraktowano status stanowisk wiciokrzewu pomorskiego, z tą jedynie różnicą, że liczne miejsca jego występowania na Dolnym Śląsku i Ziemi Lubuskiej, podawane w literaturze niemieckiej na początku XX wieku, uznano za niepotwierdzone, a być może nieistniejące (Hantz i Boratyński, 1982).

Wyniki przedstawione w tej pracy sugerują, że wiciokrzew pomorski – poza obszarem największego zagęszczenia stanowisk w północno-zachodniej części Polski, gdzie jest niewątpliwie rodzimym elementem flory – może być zaliczany do kategorii roślin rodzimych w jednych regionach, a w innych występujących tylko na stanowiskach synantropijnych.

Przyjmując założenie, że najniższe sumy ocen liczbowych wynikające z 7-elementowej charakterystyki stanowisk wskazywałyby na duże prawdopodobieństwo naturalnej genezy populacji wiciokrzewu pomorskiego, należy stwierdzić, iż żadne z badanych stanowisk nie powstało bez wpływu czynników antropogenicznych. Wyraźnie zaznaczone przejawy synantropizacji środowiska leśnego w takich miejscach, czego wyrazem jest między innymi naturalizacja licznej grupy gatunków bez wątplenia obcych w Polsce, stanowią argument przemawiający za przyjęciem koncepcji synantropijnej natury licznych stanowisk omawianego gatunku. Taki charakter mają nowo odkrywane miejsca jego występowania wymienione w tej pracy oraz zapewne inne podawane jako nowe w powojennej literaturze botanicznej z różnych regionów, często odległych od siebie (Boratyński i Hantz,

1982; Janecki i Wysocki, 1979; Purcel, 2005; Łaszek, 1978; Świerkosz, 2001). W tej sytuacji istnieje przypuszczenie, że przynajmniej niektóre stanowiska uważane dotąd za naturalne mogą mieć charakter antropogeniczny.

PODSUMOWANIE

Na podstawie analizy takich cech miejsc występowania wiciokrzewu pomorskiego, jak: wielkość i położenie stanowiska w stosunku do granicy lasu i dróg, charakter zbiorowiska roślinnego, udział dziczejących drzewiastych gatunków obcych oraz bliskość potencjalnych miejsc uprawy, ustalono, że we wszystkich badanych miejscach roślina ta pojawiła się najprawdopodobniej wtórnie, dzięki bezpośrednim lub pośrednim działaniom człowieka. Jest to tym bardziej prawdopodobne, że wiciokrzew dość łatwo rozmnaża się z nasion i jest dość często uprawiany jako roślina ozdobna. Należy więc zweryfikować pogląd przyjmowany w literaturze, że jedynie najbardziej na wschód oddalone jego stanowisko w dolinie Bugu ma charakter synantropijny, a status pozostałych, także położonych poza zwartym zasięgiem jest określany jako niepewny.

Biorąc pod uwagę ciągle pojawiające się wiadomości o wiciokrzewie pomorskim w miejscach, z których nie był wcześniej podawany, można potwierdzić informację znajdującą się w pracy Zarzyckiego i in. (2002), że ten gatunek, niezależnie od genezy populacji, należy w Polsce do roślin wyraźnie powiększających liczbę stanowisk.

PIŚMIENNICTWO

- Boratyński, A. (1979). Występowanie jaworu (*Acer pseudoplatanus* L.) w Polsce [Occurrence of sycamore (*Acer pseudoplatanus* L.) in Poland]. Arbor. Kórn., 24, 19–68.
- Ćwikliński, E., Głowacki, Z. (2000). Atlas florystyczny doliny Bugu. Część 1: Od Niemirowa do ujścia [Geobotanical atlas of the Bug River Valley. Part 1: From Niemirow to the River mouth]. Pytocoenosis 12 (N.S.), Suppl. Cartogr. Geobot., 12, 73–302.
- Danielewicz, W., Maliński, T. (1996). Wiciokrzew pomorski (*Lonicera periclymenum* L.) w środkowej części Wielkopolski [Woodbine (*Lonicera periclymenum* L.) in the central part of Wielkopolska]. Roczn. Dendrol., 46, 29–43.

- Danielewicz, W., Maliński, T. (1998). Wiciokrzew pomorski (*Lonicera periclymenum* L.) na Ziemi Lubuskiej, w Południowej Wielkopolsce i na Opolszczyźnie [Woodbine (*Lonicera periclymenum* L.) in the Lubuska Land, southern Wielkopolska and Opole Land]. *Rocz. Dendrol.*, 46, 29–43.
- Ferchmin, M., Pacyniak, C. (1963). Występowanie wiciokrzewu pomorskiego (*Lonicera periclymenum* L.) w okolicach Bytnia w pow. szamotulskim [The appearance of *Lonicera periclymenum* L. near Bytń in the district of Szamotuły]. *Rocz. Dendrol.*, 17, 101–107.
- Glanc, K., Nowaczyk, Cz. (1978). Nowe stanowisko wiciokrzewu pomorskiego (*Lonicera periclymenum* L.) w Nadleśnictwie Laski pod Kępem [A new locality of *Lonicera periclymenum* L. in the Laski Forest District near Kępno]. *Rocz. Dendrol.*, 31, 33–40.
- Hantz, J. (1979). *Lonicera periclymenum* L. W: K. Browicz (red.), Atlas rozmieszczenia drzew i krzewów w Polsce. 28. Poznań: PWN.
- Hantz, J., Boratyński, A. (1982). Wiciokrzew pomorski – *Lonicera periclymenum* L. w Polsce [Woodbine – *Lonicera periclymenum* L. in Poland]. *Arbor. Kórn.*, 27, 101–131.
- Jackowiak, B., Celka, Z., Chmiel, J., Latowski, K., Żukowski, W. (2007). Red list of vascular flora of Wielkopolska (Poland). *Biodiv. Res. Conserv.*, 5–8, 95–127.
- Janecki, J., Wysocki, C. (1979). Stanowisko wiciokrzewu pomorskiego (*Lonicera periclymenum* L.) koło Warszawy [The Position of Honeysuckle (*Lonicera periclymenum* L.) in the Vicinity of Warsaw]. *Fragm. Flor. Geobot.*, 25(3), 415–419.
- Łaszek, C. (1978). Wiciokrzew pomorski na... Mazowszu [Woodbine... in Mazowsze]. *Przyr. Pol.*, 22(7/8), 37.
- Mirek, Z., Piękoś-Mirkowa, H., Zając, A., Zając, M. (2002). Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. Krytyczna lista roślin naczyniowych Polski. Kraków: W. Szafer Inst. Bot. Polish Acad. Sci.
- Nowiński, M. (1977). *Dzieje roślin i upraw ogrodniczych*. Warszawa: PWRiL.
- Piękoś-Mirkowa, H., Mirek, Z. (2003). *Atlas roślin chronionych*. Warszawa: MULTICO Ofic. Wyd.
- Purcel, A. (2005). Nowe stanowiska wiciokrzewu pomorskiego (*Lonicera periclymenum* L.) w Wielkopolskim Parku Narodowym [New localities of woodbine (*Lonicera periclymenum* L.)]. *Pr. Wlkp. Park. Narod., Jeziory, Morena*, 12, 39–43.
- Seneta, W., Dolatowski, J. (2011). *Dendrologia* [Dendrology]. Warszawa: Wyd. Nauk. PWN.
- Świerkosz, K. (2001). Rzadkie i chronione elementy flory naczyniowej w północnej części Pogórza Izerskiego [Seltene und geschützte Gefäßpflanzen im nördlichen des Isergebirges]. *Przyr. Sudetów Zach.*, 4, 29–38.
- Tokarska-Guzik, B., Dajdok, Z., Zając, M., Zając, A., Urbisz, A., Danielewicz, W., Hołdyński, C. (2012). Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych [Alien plants in Poland with particular reference to invasive species]. Warszawa: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska.
- Zając, A., Zając, M. (red., 2001). *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce* [Distribution atlas of vascular plants in Poland]. Kraków: Pracownia Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Zając, M., Zając, A. (2009). *Elementy geograficzne rodzimej flory Polski* [The geographical elements of native flora of Poland]. Kraków: Pracownia Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Zarzycki, K., Korzeniak, U., Trzeńska-Tacik, H., Różański, W., Szeląg, Z., Wołek, J., Korzeniak, U. (2002). *Ecological indicators values of vascular plants in Poland*. *Ekologiczne liczby wskaźnikowe roślin naczyniowych Polski*. Kraków: W. Szafer Inst. Bot. Polish Acad. Sci.

AN ATTEMPT AT DETERMINING THE STATUS OF SELECTED LOCALITIES OF WOODBINE (*LONICERA PERICLYMENUM* L.) IN POLAND

ABSTRACT

In Poland woodbine is a representative of the holarctic geographical element with the sub-Atlantic distribution. In the case of this species the greatest accumulation of natural localities is found in the Pobrzeże Szczecińskie region. This species has been reported in numerous localities in the Lower Silesia. It is rather rare in the Lubuskie and the Wielkopolska regions, as well as central and eastern regions of Poland. Due to the considerable distance from the main, north-western centre of its natural range and popularity as a cultivated plant, naturalness of at least some of its localities seems questionable. The aim of this study was

to make an attempt at the determination of the *Lonicera periclymenum* status in 31 forest localities of this climber, recorded by the authors in western and central Poland. Based on the analysis of such characteristics as the size and position of a locality in relation to the forest margin and roads, the character of the plant community, the share of alien species and the vicinity of potential cultivation sites it was established that in all the investigated localities woodbine probably appeared as an introduced species thanks to direct or indirect human activity. Thus it is likely that other localities, to date considered to be natural, may also be anthropogenic.

Keywords: *Lonicera periclymenum*, chorology, Poland, forest environment, anthropogenic localities